

Oplegvel Informatienota

Portefeuille J. Nieuwenburg
Auteur Mevr. M.J. Haasdonk
Telefoon 5113449 E-mail: m.haasdonk@haarlem.nl
STZ/EC Reg.nr. 2010/45235
Te kopiëren: brief met bijlage Ter inzage: Inspectierapport
B & W-vergadering van 2 maart 2010

Onderwerp

Inspectierapport instandhouding rijksmonumenten

DOEL: Informeren

De Erfgoedinspectie heeft begin oktober 2009 een inspectie gehouden naar de instandhouding van rijksmonumenten in de gemeente Haarlem. Het resultaat is beschreven in het ter inzage liggende inspectierapport. De Erfgoedinspectie is ingesteld om erop toe te zien dat de Monumentenwet wordt nageleefd en richt zich alleen op *rijksmonumenten*.

Het college heeft kennis genomen van het rapport en geconstateerd dat in hoofdzaak de interne werkprocessen zijn onderzocht en de wijze van samenwerking binnen de organisatie rondom het thema monumentenzorg.

De Erfgoedinspectie heeft gevraagd om een bestuurlijke reactie op de aanbevelingen van de Inspectie.

De bestuurlijke reactie is verwoord in de brief aan de Erfgoedinspectie in de bijlage. Met deze nota informeert het college de raad hoe bestuurlijk zal worden gereageerd op de bevindingen van de Erfgoedinspectie.

B&W

1. Het college heeft kennis genomen van het inspectierapport “Instandhouding Rijksmonumenten Gemeente Haarlem” van de Erfgoedinspectie van 7 januari 2010.
2. Het college informeert de raad hoe in een brief aan de Erfgoedinspectie bestuurlijk zal worden gereageerd op de bevindingen van de Inspectie.
3. De inhoudelijke reactie van het college op de aanbevelingen van de Erfgoedinspectie heeft geen financiële consequenties.
4. De betrokkenen ontvangen na besluitvorming informatie over dit besluit; de media krijgen een persbericht

Economie en Cultuur

Retouradres Postbus 511, 2003PB Haarlem

De heer J.R.M. Magdelijns
Erfgoedinspectie
Postbus 16478
2500 BL DEN HAAG

Datum 3 maart 2010
Uw kenmerk EGI/181430
Ons kenmerk STZ/EC/2010/45235
Contactpersoon M.J. Haasdonk
Doorkiesnummer 023-5113449
E-mail m.haasdonk@haarlem.nl
Kopie aan commissie ARK
Bijlage(n) blz. 7 en 8 van uw rapportage
Onderwerp Inspectierapport Instandhouding Rijksmonumenten gemeente Haarlem

Geachte heer Magdelijns,

Op 5 en 6 oktober 2009 heeft u in onze gemeente een onderzoek gedaan naar de instandhouding van rijksmonumenten. Uw rapportage hierover hebben wij op 12 januari jl. ontvangen.

Hieronder geven wij u op uw verzoek onze bestuurlijke reactie, waarin wij onze inzet met betrekking tot uw aanbevelingen uiteenzetten.

1. Enkele algemene opmerkingen

In uw rapport meldt u dat Haarlem vooral als geografische entiteit is onderzocht, waar verschillende betrokkenen actief zijn. Toch constateren wij dat de gemeente, als overheidsinstantie verantwoordelijk voor de uitvoering van de Monumentenwet, de belangrijkste geïnspecteerde is. Uw onderzoek richtte zich daarbij voornamelijk op interne samenwerking en het proces rondom vergunningverlening, toezicht en handhaving vanuit uw inspecterende rol op naleving van de Monumentenwet 1988.

De gemeente Haarlem heeft voor wat betreft monumentenzorg een bredere visie dan het door u onderzochte. Bovenal is het Haarlemse beleid geïntensiveerd door de aanwijzing en daarmee bescherming van honderden monumenten die op lokaal niveau cultuurhistorisch van belang zijn. Daarnaast heeft het college, vooruitlopend op het beleid van de minister rondom de modernisering van de monumentenzorg, al veel in gang gezet vanuit de benadering van de ruimtelijke ordening. Dit in het besef dat de historische stad als geheel gebaat is bij een integraal kwaliteitsbeleid,

waarbij bestemmingsplannen en cultuurhistorische waarderingskaarten belangrijk zijn.

Hoewel de rijksmonumenten als pareltjes het verdienen om op een goede wijze in stand te worden gehouden, is het juist ook voor de niet-gekwalificeerde panden van belang dat er een goede ruimtelijke inbedding is en er een visie ligt op de omgeving als context. De (aanstaande) beschermde stadsgezichten vormen een belangrijk aandeel hierin.

Vanuit deze visie werkt het college in de breedte aan haar Agenda Erfgoed, waar het niet alleen gaat om beschermen, maar ook om het benutten en het beleven van de kwaliteit en uitstraling van erfgoed. De historische stad met zijn vele rijks- en gemeentelijke monumenten dragen in belangrijke mate bij aan de levendige economie van Haarlem.

2. Resultaten Onderzoek Instandhouding

Het college is blij met de hoofdconclusies van uw onderzoek. De rijksmonumenten worden in de meeste gevallen voldoende in stand gehouden en de procedures tot vergunningverlening worden op de juiste wijze doorlopen.

De gemeente heeft er bij de laatste reorganisatie voor gekozen - al in voorbereiding op de aanstaande Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) een Afdeling Omgevingsvergunning te vormen en een Afdeling Handhaving Bebouwde Omgeving. Deze en andere betrokken afdelingen werken goed samen, waarbij de monumenten bijzondere aandacht krijgen.

Het college is vooral blij met uw constatering dat er sinds twee jaar meer draagvlak bestaat voor het lokale erfgoed. Zojuist is in Haarlem het themajaar Monumenten (2009) afgerond, hetgeen voor het college en de raad een mooie manier was om door middel van allerlei activiteiten en festiviteiten het recente monumentenbeleid nog eens onder de aandacht te brengen van de Haarlemmers.

Het college werkt ook lokaal hard aan de modernisering van het monumentenbeleid en de uitvoering ervan. Dan is het prettig te weten dat dit ook wordt opgemerkt door anderen buiten Haarlem.

3. N.a.v. uw aanbevelingen

Aan de hand van uw rapportage, de samenvatting op bladzijden 7 en 8, geeft het college hieronder, in volgorde van de aandachtsstreepjes, haar overwegingen weer hoe uw kanttekeningen kunnen worden betrokken bij de verdere verbetering van de Haarlemse monumentenzorg.

Bouwhistorisch onderzoek:

blz. 7, 1e streepje

Het college onderschrijft uw standpunt voor wat betreft de toegevoegde waarde van bouwhistorisch onderzoek. Het college is echter geen voorstander van standaard een onderzoek, ook niet bij plannen van enige omvang. Monumentenzorg is maatwerk.

Ieder monument heeft zijn eigen unieke aandachtspunten. Daarom wordt bij iedere vergunningaanvraag een analyse gemaakt van het plan. De plananalyse en waardestelling worden opgesteld door de beoordelaar, de toezichthouder en de architectuurhistoricus. In overleg bepalen zij of een bouwhistorisch onderzoek noodzakelijk is en in het positieve geval wordt de aanvrager hierom verzocht. Op de checklist voor de ontvankelijkheidstoets van de aanvraag is dit ook een vast punt dat kan worden aangevinkt. Tijdens het vooroverleg dat met de (potentiële) aanvrager wordt gevoerd, wordt al verteld dat een dergelijk onderzoek noodzakelijk kan blijken.

blz 7, 2^e streepje

Het is lastig aan de hand van criteria vooraf te bepalen in welke gevallen een bouwhistorisch onderzoek noodzakelijk is. Zoals gezegd monumentenzorg is maatwerk. Het is moeilijk te koppelen aan de omvang van het werk. Juist het kleinste pareltje kan gebaat zijn bij nader onderzoek. Het college wil het bepalen van de noodzaak laten bij de deskundigen die de plananalyse en waardestelling opstellen.

Ter ondersteuning van het belang van bouwhistorie overweegt het college bij het ontstaan van een vacature voor een architectuurhistoricus, of mogelijk bij uitbreiding van de formatie, de voorkeur te geven aan een bouwhistoricus.

blz 7, 3^e streepje

Tijdens het vooroverleg zal de aanvrager zeker gewezen worden op de financiële regelingen.

blz 7, 4^e streepje

Het college zal de resultaten van bouwhistorisch onderzoek in het vervolg opnemen als onderdeel van de plananalyse en toevoegen bij het preadvies aan de rijksdienst.

Commissie Architectuur en Ruimtelijke Kwaliteit

blz 7, 5^e streepje

Het college zal de raad binnenkort het nieuwe conceptvoorstel Verordening Commissie Ark toesturen. Vooruitlopend hierop heeft het college de uitvoerende afdeling inmiddels opdracht gegeven er zorg voor te dragen dan na afloop van de zittingstermijn van twee leden een verantwoorde werving plaatsvindt, waarbij zowel de architectuurhistorische- als restauratiedeskundigheid gewaarborgd is. Inmiddels heeft de organisatie al vooruitlopend op uw rapport besloten en ingevoerd dat de bezetting van de zogenaamde kleine commissie ARK tenminste is ingevuld door twee leden met een monumentenachtergrond.

blz 7, 6^e streepje

De Commissie beschikt thans over voldoende mogelijkheden om alle aanvragen en beschikkingen in te zien. Het college zal de secretaris van de commissie ARK in aanvulling hierop verzoeken onze besluiten actief ter kennis te brengen aan de leden in die gevallen waar ons college afwijkt van het ARK-advies.

Beleid

blz 7, laatste streepje en blz 8, 1e streepje

De gemeente heeft in 2007 de Agenda Erfgoed Haarlem opgesteld. Het aangekondigde uitvoeringsprogramma heeft zichzelf ingehaald, gezien de vele onderwerpen die er gelijktijdig in Haarlem op het gebied van cultuurhistorie spelen, zoals:

- inhaalslag bestemmingsplannen. Bij de versnelde aanpak is besloten voor het beschermd stadsgezicht en de aanstaande gezichten waarderingskaarten toe te voegen. Hierop zijn de cultuurhistorische waarden per pand ingekleurd, cultuurhistorische beschrijvingen toegevoegd en aparte regels verbonden aan verbouwen. Haarlem loopt hiermee vooruit op de meer ruimtelijke inbedding als beoogd met de modernisering van de monumentenzorg.
- Onze afdeling Vastgoed heeft de eigen systematiek van administratief beheer aangepast en is nu beter gericht op landelijke regelgeving, die van de Brim-subsidieregeling in het bijzonder. De eigen onderhoudssituatie van monumentaal bezit komt nu beter in kaart en beoogd een meer afgewogen onderhoudsprogramma.
- De gemeente is in 2009 gestart met het aanwijzen van honderden panden als beschermd gemeentelijke monumenten. Deze operatie duurt nog voort tot en met 2011.
- De gemeente neemt deel aan het Nicis-onderzoek in samenwerking met de Vrije Universiteit naar het economisch rendement van de monumentale stad.
- Via de Federatie Grote Monumentengemeenten draagt Haarlem regelmatig actief bij aan het organiseren van landelijke dagen met een monumentaal thema, zoals in november 2009 een congres over Monumenten en Duurzaamheid. Samen met de afdeling milieu wordt verder integraal aan dit thema gewerkt. Samen met de gemeente Leiden en de rijksdienst overweegt Haarlem een landelijke themadag over vergunningvrij bouwen te organiseren.
- De eigen monumentenverordening is geactualiseerd en aangepast aan de termijnen van de bouwregelgeving en vele werkzaamheden kunnen binnenkort volstaan met slechts een melding bij de gemeente. De leges zijn afgeschaft.
- Samen met het Nationaal Restauratiefonds wordt een Haarlemse monumentenlening voorbereid ter ondersteuning van eigenaren van gemeentelijke monumenten.

De lijst is nog langer, maar toont aan dat het monumentenbeleid volop in uitvoering en beweging is. Het college zal de nieuwe raad voorstellen de agenda te actualiseren en de acties rondom monumentenzorg te verankeren in een uitvoeringsprogramma. Daarbij zal het college rekening houden met uw aanbevelingen.

Kennis in de organisatie

blz. 8, 2e streepje

Het college deelt uw mening in deze. Het opdoen en bijhouden van kennis is een continu proces. Medewerkers krijgen de gelegenheid opleidingen te volgen en enkele medewerkers zijn en worden gevraagd meer specialistische cursussen te volgen. Daarna volgt kruisbestuiving binnen de organisatie.

blz 8, 3e gedachtestreepje

- Het college heeft bij de laatste reorganisatie de organisatie zo ingericht, dat zij klaar is voor de wijze van werken zoals beoogd met de omgevingsvergunning (Wabo). Dit betekent dat de beoordelaars van plannen al voor de inwerkingtreding van de Wabo integraal werken. De meest deskundige medewerker op het gebied van monumenten is om die reden ook als specialist bij de afdeling omgevingsvergunning geplaatst. Hij treedt ook op als vraagbaak voor de andere medewerkers en andere afdelingen. Daarnaast is hij voorzitter van het monumentenoverleg met de rijksdienst en behandelt zelf de complexe aanvragen. Het college is tevreden met deze manier van werken. Het is een goede manier om deskundigheid verder binnen de organisatie uit te dragen.
- Door de gekozen manier van integraal werken, is uw opmerking terecht dat minder geschoolde medewerkers monumentenvergunningen verlenen. Dit ligt echter wel genuanceerder. Immers de deskundigen maken de plananalyse, waarmee de minder deskundige collega tegelijkertijd leert. In het interne protocol verzorgt de nog minder ervaren medewerker voorlopig alleen de afhandeling van de verkregen informatie. Het college waardeert deze interne werkwijze omdat alle uitvoerende medewerkers die met bouwregelgeving te maken hebben zich nu beter bewust worden van het thema Monumentenzorg en de cultuurhistorische betekenis van de gebouwde omgeving bij ontwikkelingen in de stad.
- Via het reguliere overleg van de Vakgroep Monumenten wordt de algehele zorg rondom monumenten, kennisdeling en probleemoplossing gecoördineerd.

Toezicht en Handhaving*blz 8, 4e streepje*

U constateert bij vier van de zes door u bezochte panden dat de gemeente niet of niet voldoende regelmatig begeleiding biedt tijdens de restauratie of niet in voldoende mate controleert. Het college heeft laten onderzoeken waar het aan schort. Gebleken is dat eigenaren niet altijd of te laat de start van de werkzaamheden melden, hoewel dit wel verplicht is. In voornoemde gevallen is de gemeente dan niet in staat tijdig haar rol als begeleider en controleur op te pakken. De toezichthouders komen regelmatig in de wijken, maar kunnen vanaf de straat vaak niet constateren of er werkzaamheden worden uitgevoerd. Er staat niet per definitie een steiger of container.

Ook komt het voor dat er gewerkt wordt zonder vergunning. Monumenten krijgen prioriteit bij handhaving, maar directe constatering door de gemeente zelf is in de meeste gevallen onmogelijk. In een enkel geval komt er een melding uit de buurt en wordt er onmiddellijk opgetreden.

Het college zal laten onderzoeken hoe het probleem van het niet insturen van het kaartje 'Melding Start Werkzaamheden' kan worden opgelost.

Informatieoverdracht

blz 8, 5e streepje

Ook burgers moeten wennen aan een nieuw systeem van werken. Bureaucratisch betekent niet altijd bij voorbaat een log systeem, ook al komt een loket voor mensen wellicht zo over. De gemeente werkt vanuit de 1-loketgedachte, hét aanspreekpunt voor burger en bedrijfsleven, onze front-office. Vooruitlopend op de Wabo met kortere termijnen voor alle vergunningen tezamen, blijkt dit een efficiënte werkwijze. Het college streeft naar eenvoudige en zo kort mogelijke procedures, waarbij uiteraard toch de wet in acht wordt genomen. Waar dat mogelijk is kan worden volstaan met een meldingsprocedure.

Ook de wijziging van de Monumentenwet heeft ervoor gezorgd dat procedures korter kunnen. Zo is in vele gevallen advies van de rijksdienst niet meer voorgeschreven.

Bij de invoering van de Wabo, waarvan de monumentenvergunning onderdeel zal gaan uitmaken, verwacht het college een meer transparante en snellere procesvoering. Communicatie blijft hierbij een belangrijk aspect. Vanuit de back-office worden alle aanvragen, straks Wabo-aanvraag, aan één coördinerende beoordelaar gekoppeld. Feit is dat de vergunning(en) thans sneller in huis zijn dan voorheen.

4. *Samenvatting Haarlemse acties n.a.v. uw aanbevelingen*

De voorgestelde verbeteringen in uw inspectierapport “Instandhouding Rijksmonumenten Gemeente Haarlem, januari 2010” zijn deels al doorgevoerd of zullen, voor zover overgenomen, in de interne werkprocessen worden opgenomen. Samenvattend:

- Resultaten bouwhistorisch onderzoek worden nu opgenomen bij de plananalyse en waardestelling.
- Eigenaren worden tijdens het vooroverleg nog eens gewezen op de financieringsregelingen, o.a. voor de kosten van bouwhistorisch onderzoek.
- B&W-besluiten waarbij het advies van de Commissie Ark niet wordt overgenomen worden nu rechtstreeks ter kennis gebracht van de leden van de Commissie.
- Een nieuwe Verordening op de Commissie Ark wordt binnenkort gepresenteerd aan de raad, o.a. met betrekking tot de zittingstermijnen. Bij vacatures zal een verantwoorde werving in acht worden genomen (architectuurhistoricus én restauratiearchitect).
- Het college zal in haar overdrachtsdocument voor het komende college voorstellen een uitvoeringsprogramma Erfgoed 2010-2013 te laten opstellen. Hierin kan gerichter het thema bouwhistorie worden meegenomen. Dit geldt ook voor de relatie tussen cultuurhistorie en grote projecten inspelend op het gedachtegoed van het aanstaande rijksbeleid.
- Afdelingen die een taak hebben rondom monumentenzorg werken zoveel mogelijk samen met de monumentdeskundigen en stimuleren kennisoverdracht en kennisdeling. Scholing van medewerkers wordt voortgezet.

- Het interne protocol rondom toezicht wordt aangescherpt. Bekeken wordt hoe het niet-melden van start werkzaamheden kan worden getackeld.
- De gemeente zal in het eerste overleg met de klant beter uitdragen wat het voordeel is van 1 loket en dat dit er toe leidt dat de aanvrager uiteindelijk sneller wordt geholpen (lees gegeven de regelgeving, zo min mogelijk bureaucratie).
- De Monumenten Richtlijnen voor onderhoud en restauratie zijn inmiddels op de website geplaatst. De website zal verder worden verbeterd.

5. *Uw aanbevelingen in breder perspectief*

Bouwhistorisch onderzoek:

- Het college merkt op dat bij de beoogde invoering door het rijk van de omgevingsvergunning (Wabo) bezien moet worden wat de betekenis zal zijn van de eis van uniforme indiening. Als een bouwhistorisch onderzoek standaard wordt, kan dit voor aanvragers vaak onnodig tot extra kosten leiden en extra voorbereidingstijd.
- Vele aanvragen, en daarmee ook de kosten van bouwhistorisch onderzoek, vallen niet onder de voorwaarden van de financiële regelingen van het rijk of kunnen om andere redenen niet gehonoreerd worden.

Stedenbouwkundige plannen

Na de reorganisatie van de rijksdienst en de nieuwe insteek van de dienst zich voornamelijk op te stellen als kenniscentrum zoekt het college versterking van het gezamenlijk overleg, liefst al zo vroeg mogelijk in het planningsproces. Ten behoeve van het beleid van de minister rondom de modernisering van de monumentenzorg (cultuurhistorie vooraan al in het proces en accent op ruimtelijke inbedding) zal de manier van samenwerken met de rijksdienst ook een nieuwe vorm moeten krijgen. Vooroverleg met onze stadbouwmeester en frequenter bezoek van de rijksdienst aan de commissie Ark acht het college onontbeerlijk voor de kwaliteit van de stad als geheel.

Beleid

- Het college ziet het rijksbeleid en het gemeentelijk beleid graag naar elkaar toe groeien. Ten behoeve van de eigen monumenten heeft de gemeente meer beleidsvrijheid en heeft haar eigen verordening en uitvoeringsprotocol zodanig aangepast dat het belang van de monumenteneigenaar en de kwaliteit van de stad hier baat bij hebben. Het college wil graag overleggen met de rijksdienst hoe vereenvoudiging van regelgeving ook kan gaan gelden voor *rijksmonumenten*.
- Het college is in afwachting van de aanwijzing van de beschermde gezichten in Haarlem-zuid en zuidwest door de ministers van OCW en Vrom. Juridische afronding van de aanwijzing ondersteunt het door Haarlem ingezette beschermingsbeleid aan de hand van de waarderingskaarten bij bestemmingsplannen.

Toezicht

De gemeente stimuleert in haar landelijke contacten de certificering van restauratieaannemers en certificering in algemene zin. Er is een tendens, die zich ook uit in de kerntakendiscussie, dat taken van de overheid verschuiven naar de particuliere markt. Toezicht zou dan steeds meer worden vervangen door handhavende taken.

Met deze brief hoopt het college te zijn tegemoetgekomen aan uw verzoek te reageren op uw aanbevelingen naar aanleiding van uw inspectie in Haarlem. Wij danken u voor de aandacht die u aan onze gemeente heeft besteed en met u delen wij het belang van verdere kwaliteitsverbetering van de Haarlemse monumentenzorg.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,
ing. S.M.M. Borgers

de burgemeester,
mr. B.B. Schneiders